

Turbulentie

Met nog twee maanden te gaan durf ik nu al te zeggen, dat het energiejaar 2008 als buitengewoon te boek zal komen te staan. Met de opzienbarende snel en hoog oplopende prijzen in het voorjaar en de spectaculaire ineenstorting van de prijzen daarna, is aan het begrip volatiliteit een nieuwe definitie gegeven. Vanaf nu moeten we de markt wat beweeglijk noemen bij prijsveranderingen van een dollar of 10 à 15 in een paar weken of maanden en volatiel als het met tientallen tegelijk gaat.

Net als bij de productieverstoringen als gevolg van Ike en Gustav, maakte de recente productiever-

Door
Coby van der
Linde

mindering van de OPEC geen indruk op de markt en blijven de prijzen wegzakken. De dubbele impact van de krediet- en bankencrisis, waardoor minder marktpartijen actief zijn, en de angst voor een diepe en langdurige recessie, waardoor de vraag naar energie verder kan inzakken, hebben ook de prijsvorming van olie in hun greep. Kennelijk is het niet mogelijk om met rationele, afgewogen stappen de irrationele angsten, die de markt in hun greep hebben, onder controle te krijgen. De OPEC zal moeten komen met een olie-equivalent van de ingrepen in de financiële markten en veel dramatischer moeten ingrijpen om in de huidige omstandigheden de prijs een slinger omhoog te geven. De huidige ingreep volgt nagenoeg de terugval in de Amerikaanse vraag dit jaar, maar anticipeert kennelijk te weinig op eventuele verval van de vraag in andere economieën. Vooral de ontwikkeling

van de Chinese en Indiase vraag, de aanjagers van de prijsstijgingen in de laatste jaren, is van belang. De berichten uit China zijn weinig hoopgevend voor de olieproducenten, omdat de Chinese economie ook last begint te krijgen van de afnemende economische groei in de wereld. Maar OPEC is wellicht niet bij machte om een meer dramatische ingreep te doen. Enkele OPEC-landen kijken bij deze prijs al tegen een forse aanpassing van de economie aan en kunnen zich een dergelijk offer (vooral politiek en/of sociaal) niet veroorloven, terwijl andere OPEC-landen de lagere prijzen wellicht verwelkomen om concurrentie van niet-conventionele olieproductie en biobrandstoffen tijdelijk te matigen.

Investerings

De huidige prijs ondersteunt de investeringen in de diepe offshore en oliezanden niet en het is mogelijk, dat investeringen bij een aanhoudende zwakkere oliemarkt worden getraineed. Ook de bijdrage van biobrandstoffen kan onder druk komen te staan. Indien inderdaad de huidige prijzen leiden tot bijstelling van de investeringsstrategie van oliemaatschappijen wordt de kiem voor krapte in de toekomst alweer gelegd. Dat kan gebeuren als er een verschuiving van fysiek exploreren

naar exploreren op Wallstreet gaat plaatsvinden of door het uitstellen van projecten. Gezien de geringe toegang tot relatief goedkope olie in het Midden-Oosten en Rusland, leveren fusies en overnames bij de huidige olieprijs en beurswaarde een toevoeging aan de reserves op tegen lagere kosten per vat dan door exploratie van marginale velden.

De olieproducerende landen waren in de afgelopen periode al heel voorzichtig met de uitbreidingsinvesteringen. Sommige OPEC-landen zullen niet in staat zijn juist nu de investeringen te verhogen om klaar te zijn voor de volgende periode van groei, terwijl andere landen eerst de kat uit de boom zullen kijken wat de gevolgen zijn voor de transitieagenda's van de consumerende landen, vooreer contracyclisch te gaan investeren.

De recessie, ook als deze relatief diep is en lang duurt, zal uiteindelijk voorbij zijn en de vraag naar olie zal weer sneller gaan toenemen. Bovendien is de verwachting dat ontwikkelingslanden, de belangrijkste aanjagers van de vraag naar olie, slechts een vertraging van de economische groei te zien zullen geven, waardoor de vraag naar olie, zij het langzaam, blijft doorgroeien. Het uiteindelijke herstel van de wereldeconomie en daarmee de vraag naar olie zal sneller gaan dan dat er nieuwe olieproductie op de markt kan worden gebracht. De buffercapaciteit die nu weer wat groeit, zal nog sneller dan in de afgelopen groeiperiode moeten worden ingezet om aan de dagelijkse vraag te voldoen. Daarmee neemt de kans op turbulentie in de volgende decade alleen maar toe, omdat de tijd die nodig is om fundamen-

teel de energiehuishouding om te schakelen dan nog krappere is geworden.

Jeddah II

Eind juni van dit jaar werden de gevolgen van de hoge olieprijs besproken in de conferentie van Jeddah. Daar werd ook duidelijk dat nauwe samenwerking tussen consumerende en producerende landen erg nodig was om uit de vicieuze cirkel van nationale belangen te ontsnappen. De subsidies op olieverbouw in de opkomende economieën, het gebrek aan investeringen in de OPEC-landen in relatief goedkopere olie en de transitieplannen van de OECD-landen resulteerden in een gebrek aan zekerheid van de vraag en het aanbod. De nationale benadering van de internationale oliemarkt door consumerende en producerende landen leidde tot een afgenomen vertrouwen in de markt. Hoewel de reacties uit sommige hoofdsteden op de poging van OPEC de markt te kalmeren weinig hoopgevend zijn, en het crisisbeleid in alle hoofdsteden 'eigen economie eerst' lijkt te ademen, is het nu juist van groot belang om de besprekingen in het kader van de Jeddah-conferentie te vervolgen. Immers, de onderliggende redenen voor het wantrouwen van de afgelopen periode zijn verre van weggenomen. De recessie kan een kans bieden om de aanbodkrapte in de volgende decade te verzachten door enkele belemmeringen in overleg tussen de producenten en consumenten weg te nemen. ■

Coby van der Linde is hoofd van het Clingendael International Energy Programme, hoogleraar Geopolitiek en Energiemanagement aan de Rijksuniversiteit Groningen en lid van de Algemene Energieraad.